

GAEC 7: Cadw Nodweddion y Tirlun

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Rhagfyr 2014

www.cymru.gov.uk

Mae nodweddion y tirlun a Henebion yn rhannau pwysig o amgylchedd y wlad. Yn ogystal â rhoi cysgod i stoc, lleoedd nythu i adar ac amrywiaeth o gynefinoedd i fyd natur, maent o werth hanesyddol a diwylliannol. Maen nhw'n nodweddion pwysig yn y tirlun, ac mae'r ffiniau hynaf yn perthyn i batrymau amgáu hen sydd o werth archeolegol a hanesyddol. Dylai ffiniau diogel hefyd ei gwneud hi'n haws rheoli patrymau pori a symud da byw.

Mae Henebion Rhestredig yn cael eu diogelu o dan GAEC 7 ac o dan Ddeddf Henebion a Safleoedd Archeolegol 1979 sy'n ei gwneud yn drosedd difrodi neu amharu ar Heneb Restredig, gan gynnwys aflonyddu'r tir.

Diffiniadau

- Mae nodweddion y tirlun yn cynnwys perthi (gwrychoedd) waliau cerrig, ffensys llechi, cloddiau cerrig, cloddiau pridd, pyllau dŵr, ffosydd, ymylon caeau a henebion. Mae rhai'n cael eu defnyddio fel ffiniau caeau traddodiadol, ond nid bob tro.
- Mae 'perthi (gwrychoedd)' yn cynnwys pob perth hyd at 10 metr o led.
- Mae 'waliau cerrig' yn golygu waliau cerrig traddodiadol ac yn cynnwys cloddiau ag iddynt ddwy wyneb o gerrig, fel 'Walydd Penclawdd' neu 'Berthi Sir Benfro'.
- Mae 'clawdd cerrig' yn golygu clawdd pridd gydag un ochr iddo wedi'i adeiladu o gerrig.
- Mae 'pwll dŵr' yn golygu pwll naturiol neu un sydd wedi'i greu o dan gynllun Datblygu Gwledig, hyd at 0.1 hectar o faint.

Prif Ofynion

Henebion Rhestredig

- Peidiwch â difrodi na difetha Heneb Restredig.
- Peidiwch â difrodi Heneb Restredig trwy gynnal gweithgareddau sy'n achosi neu'n caniatáu erydiad pridd neu sy'n aflonyddu'r tir ar heneb restredig e.e:
 - gorburi;
 - gadael i lwyni a thyfiant goresgynnol dyfu drosti;
 - sathru a stablad y pridd;
 - rhigoli'r pridd gan gerbyd, yn enwedig ar lethrau serth neu ar dir gwlyb;
 - porthi atodol;
 - trin y tir yn rhy agos at ffin yr Heneb Restredig;
 - storio offer, deunydd a sbwriel.

- Peidiwch â gwneud gwaith ar Heneb Restredig e.e. aredig, ffensio, draenio, gwella traciau ac ati heb ganiatâd ffurfiol Cadw.
- Cadwch at holl amodau unrhyw ganiatâd a roddir.

Nodweddion Eraill y Tirlun

- Cadwch ffiniau traddodiadol fel waliau cerrig, cloddiau cerrig, perthi (gwrychoedd), cloddiau a ffensys llechi. Rhaid peidio â'u dymchwel na'u difetha ar dir sydd o dan y safonau Trawsgydymffurfio heb ganiatâd yr awdurdod perthnasol.
- Cewch ymestyn bwlch cae ar berth, wal, clawdd neu ffens lechi i hyd at 10 metr o led er mwyn i beiriannau neu anifeiliaid allu mynd trwyddo.
- Cadwch yr holl byllau sydd ar eich daliad.
- Rhaid cadw pob ffos (gan gynnwys ffosydd sych) ar y daliad, oni bai'ch bod wedi cael caniatâd (yr Awdurdod Lleol perthnasol) i'w chwalu.
- Peidiwch â thrin tir (e.e. aredig, rotofatio, troi â disgiau neu bigau) o fewn 1 metr i berth, clawdd neu ddŵr wyneb, waeth beth yw maint y cae.
- Os bydd angen cwmpo mwy na 5 metr ciwbig o goed bob chwarter calendr arnoch (cyn belled nad ydych yn gwerthu mwy na 2 fetr ciwbig) rhwng 1 Medi a diwedd Chwefror, bydd yn rhaid ichi ofyn i Cyfoeth Naturiol Cymru am Drwydded Torri Coed.
- Ni chewch dorri, tocio na chwympo coeden sy'n cael ei diogelu gan Orchymyn Amddiffyn Coed (gan Awdurdod Lleol) heb ganiatâd eich Awdurdod Lleol.
- Ni chewch dorri na thocio coeden yn ystod tymor nythu a magu cywion adar, 1 Mawrth tan 31 Awst, oni bai:
 - bod y berth neu'r goeden yn ymestyn dros briffordd, heol, trac neu lwybr y mae'r cyhoedd yn mynd ar ei hyd a bod angen cynnal y gwaith gan fod y tyfiant sy'n ymestyn:
 - yn rhwystro cerbydau a cherddwyr;
 - yn rhwystro gyrwyr rhag gweld neu'n amharu ar oleuni lamp cyhoeddus; neu
 - yn beryglus i bobl sy'n marchogaeth ceffylau.
 - bod angen torri neu docio'r berth neu goeden am ei bod wedi marw, am fod haint arni, am ei bod wedi cael niwed neu am fod ei gwreiddiau'n anniogel, a bod perygl iddi felly gwmpo i'r briffordd, yr heol neu'r llwybr.
 - bod angen i'r cwmni sy'n gyfrifol am gynnal llinell drydan neu ffôn uwchben docio coeden neu berth am resymau diogelwch.

- ar dir â'r lle bo'n arferol plannu cnwd â'r y gaeaf cyn 31 Awst, cewch dorri'r berth neu'r goeden berthnasol o 1 Awst ymlaen cyn belled nad ydych yn tarfu ar adar ar eu nyth. Cyn torri'r berth, rhaid chwilio'r berth yn ofalus i sicrhau nad oes adar yn nythu neu'n magu ynddi.
- bod hysbysiad gorfodi wedi'i roi gan Awdurdod Lleol o dan Adran 154 o Ddeddf Briffyrdd 1980 er mwyn sicrhau nad yw cerbydau na cherddwyr yn cael eu rhwystro na'u peryglu, a bod angen felly tocio, torri neu blygu'r berth neu ganghennau'r coed yn y manau a ddisgrifir.
- Cewch adfer perth (gwrych) e.e. plygu neu fondocio, ym mis Mawrth cyn belled nad ydych yn ymwybodol yn tarfu ar adar sy'n nythu.

Bydd yr eithriadau hyn yn cael eu caniatáu cyn belled â bod ffermwyr yn ysgwyddo'u dyletswyddau o dan Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 i ddiogelu adar gwyllt (SMR2). Dylech gadw tystiolaeth e.e. ffotograffau a/neu lythyrau gan yr awdurdodau cymwys perthnasol sy'n dangos yn glir pam ei bod yn bwysig torri neu docio perthi a choed rhwng 1 Mawrth a 31 Awst. Dylech ei dangos i archwilyr sy'n gofyn amdani.

- Caniateir adfer perthi h.y. gosod neu fondocio hyd at 30 Ebrill os yw hynny'n cael ei wneud yn benodol ar gyfer cystadleuaeth a/neu sesiwn hyfforddi a chyn belled â'ch bod yn cael caniatâd Llywodraeth Cymru cyn y digwyddiad. Rhaid i'r digwyddiad gydymffurfio hefyd â Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981.

Archwiliadau Maes

- I ofalu bod holl nodweddion y tirlun yn cael eu cadw yn unol â'r mapiau a'r lluniau o'r awyr.
- I ofalu nad oes perthi na choed yn cael eu torri na'u tocio yn ystod y cyfnod gwaharddedig, heb resymau iechyd a diogelwch neu o dan yr eithriadau a restrir.
- I ofalu nad oes perthi'n cael eu hadfer rhwng 1 Ebrill a 31 Awst.
- I sicrhau nad yw Henebion Rhestredig wedi cael eu niweidio.
- I weld y caniatâd ysgrifenedig sydd wedi'i roi gan yr awdurdod priodol ar gyfer dymchwel wal gerrig, clawdd cerrig, clawdd pridd, ffens lechi neu berth.
- I weld y dystiolaeth ffotograffig o broblemau iechyd a diogelwch sy'n caniatáu torri neu docio perthi neu goed yn y cyfnod gwaharddedig.

Arfer da

- Cynhaliwch raglen flynyddol i gynnal a chadw waliau cerrig.
- Plannwch lwyni mewn perthi bylchog ac ystyriwch blygu perth aeddfed.
- Gosodwch ffensys i amddiffyn ffiniau rhag eu difrodi gan anifeiliaid fferm.
- Defnyddiwch ddulliau sensitif i reoli nodweddion y tirlun i'w helpu i oroesi i'r dyfodol (fel tocio dim ond unwaith bob dwy flynedd).
- Nodwch leoliad pob un o'r nodweddion hanesyddol ar eich fferm (mae gan eich Ymddiriedolaeth Archeolegol leol gofnod cyfoes o bob safle a nowedd archeolegol hysbys).

- Monitrowch gyflwr yr holl nodweddion hanesyddol i weld a oes arwyddion o aflonyddu arnyn nhw oherwydd erydu, gorbori, bwydo atodol ac ati a chymryd camau i'w hunioni a rhoi amser i'r tir ymadfer.
- Peidiwch ag aredig na thrin y pridd yn y llain 1 metr o led o gwmpas ymyl cae na'i reoli fel rhan o'r ffin h.y. trwy docio, pori, torri.

Am fwy o wybodaeth, cysylltwch â:

Llywodraeth Cymru

Cyfoeth Naturiol Cymru

Cadw

Gweler y daflen 'Cysylltiadau Defnyddiol' yn y pecyn hwn